

KINNITATUD
Keskkonnaameti peadirektori asetäitja
16.11.2023
korraldusega nr 1-3/23/632

Tänassilma loodusala kaitsekorralduskava

Sisukord

1. Ala iseloomustus	4
1.1. Uuritus ja seire.....	5
2. Väärtused ja kaitse eesmärgid	6
3. Kavandatavad kaitsekorralduslikud tegevused	9
3.1. Külastuskorraldus ja tähistamine.....	11
3.2. Koosluste hooldus- ja taastamistööd.....	11

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

MO - maaomanik

KE – kaitse-eeskiri

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

Kaitse eesmärk – kaitseväärtuse soovitud seisund

KeA – Keskkonnaamet

KAUR – Keskkonnaagentuur

KKK – kaitsekorralduskava

LKS - looduskaitseseadus

KA – kaitseala

HA – hoiuala

PEP – püsielupaik

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

LiD – linnudirektiiv (sätestab liikmesriikide õigused ja kohustused loodusliku linnustiku kaitseks ja kasutamiseks)

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

LiA – linnuala (linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puuduvate rändlinnuliikide elupaikade kaitseks asutatud ala)

PLK – poollooduslik kooslus, pärandniidud

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

SKV – sihtkaitsevöönd

PV – piiranguvöönd

SDF – Natura standardandmebaas

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks) (looduslik areng)

Seisundi parendamine – arvestatava esinduslikkusega (C) elupaikade seisundi parendamine (kraavide sulgemine, looduslikule arengule jätmise jms)

Taastamine – tegevused, mis on seotud olemasolevate, kuid halvenenud struktuuriga elupaikade taastamisega (näiteks PLKd, sood)

1. ALA ISELOOMUSTUS

Loodusala peamised väärtused on pärandniidud ja metsakooslused. Metsakoosluste säilitamisega on kaitstud ka sealne kalakotka pesamets. Metsakoosluste soodne seisund tagatakse läbi loodusliku arengu, pärandniitude hea seisund tagatakse läbi hooldamise.

Kaitstava ala nimi	Jõeküla kalakotka püsielupaik (KLO3000377), Võrtsjärve hoiuala (Viljandi) (KLO2000173)
Loodusala/linnuala nimi	Tänassilma loodusala (EE0080511), Võrtsjärve linnuala (EE0080571)
Pindala	Tänassilma loodusala (EE0080511) – 113,5 ha
Asukoht ja piirid	https://register.keskkonnaportaal.ee/register/internationally-important-area/8950291
Kaitsekord	„Kalakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” https://www.riigiteataja.ee/akt/13300009?leiaKehtiv “Hoiualade kaitse alla võtmine Viljandi maakonnas” https://www.riigiteataja.ee/akt/119112019015?leiaKehtiv Looduskaitseseadus § 14, 32, 33
Koostaja nimi	Kaidi Erik
Koostamise aasta	2023
Kaitsekorralduskava koostamise kord	„Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine” https://www.riigiteataja.ee/akt/104112022001

Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Tänassilma loodusala kaitsekorralduskava on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja uuendatakse põhjendatud juhtudel kaitseväärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest.

1.1. Uuritus ja seire

Inventuurid

Tänassilma looduslal toimus esmane elupaigatüüpide inventuur Natura pilootprojekti raames aastal 2000. 2020. aastal inventeeris Peedu Saar loodusala Võrtsjärve hoiuala (Viljandi) lamminiite. Erinevate inventuuride andmetel leiduvad alal järgmised rahvusvahelise tähtsusega elupaigatüübid: rohunditerikkad kuusikud (9050) esinduslikkusega B ja lamminiidud (6450) esinduslikkusega B, C, D.

Riiklik seire

Jõeküla kalakotka püsielupaigas pärinevad esimesed pesaandmed 2001. aastast, mil pesas oli 3 poega. Pesa kontrolliti 2009., 2010., 2012., 2013. ja 2015. aastal. Nendel aastatel on kalakotka pesa olnud asustamata (EELIS, 2023).

Inventuuride ja uuringute vajadus

Vajalik on täpsustada Jõeküla kalakotka püsielupaigas rohunditerikaste kuusikute olemasolu ja esinduslikkust ning teiste võimalike elupaigatüüpide esinemist.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE EESMÄRGID

Loodusalade looduskaitse väärtused on Euroopa Liidu Loodusdirektiivi I lissasse kantud kooslused ja liigid. Tabelis 1 ja 2 võetakse kokku Tänassilma loodusala kaitseväärtuste hoidmisega seotud kaitse eesmärgid, soodsa looduskaitse seisundi saavutamist või hoidmist mõjutavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused kaitsekorralduskava perspektiivis. Koosluste, liikide, kasvukohtade või elupaikade soodsa seisundi saavutamise või hoidmise tarvis seatavad (hooldamise ja taastamise) meetmed on seatud vastavalt elupaigatüüpidele koostatud hoolduskavadele ja liikide kaitse tegevuskavadele, kui ei ole tabelis märgitud teisiti. Kavad on leitavad Keskkonnaameti kodulehel ja viited on lisatud.

Kalakotka eesmärgi määramisel on arvestatud riikliku seire, kalakotka tegevuskava ja elupaigatüüpide inventuuri andmetega. Kuna kalakotka pesa on olnud pikalt asustamata, ei määrata eesmärgiks pesitsevate paaride arvu. Eesmärgiks on kotkastele sobivate pesapaikade säilimine.

Tabel 1. Täna silma loodusala kaitseväärtuste koondtabel (kooslused)

Kaitseväärtus ¹	Seisund ² (pindala/ esinduslikkus)	Kaitse eesmärk ³	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus ⁴	Märkused	Panus üldpinda- lasse / SDF-i (%) ⁵
Lamminiidud (6450) KE – jah; LoD – I; LoA – jah	<ul style="list-style-type: none"> • 37,7 ha / B • 15,6 ha / C • 7 ha / D • 5,6 ha andmed vanad, vajavad täpsustamist 	<ul style="list-style-type: none"> • Elupaigatüübi säilitamine 37,7 ha • Elupaigatüübi seisundi parendamine 7,3 ha • Andmete täpsustamine 12,6 ha⁶ 	<ul style="list-style-type: none"> • Võsastumine • Info puudumine 	<ul style="list-style-type: none"> • Hooldamine 45 ha • Inventuur 12,6 ha 	<ul style="list-style-type: none"> • Heas seisus elupaiku on säilinud 45 ha. • Andmed on täpsustunud 12,6 ha ulatuses. 	2022. aastal hooldati 48,7 ha lamminiite, D esinduslikkusega alad on taastatud ja hoolduses.	0,4/0,4
Rohundite- rikkad kuusikud (9050) KE – ei; LoD – I; LoA – jah	<ul style="list-style-type: none"> • 40 ha / B • Andmed vanad, vajavad täpsustamist 	<ul style="list-style-type: none"> • Elupaigatüübi säilitamine 40 ha • Andmete täpsustamine 40 ha 	<ul style="list-style-type: none"> • Metsaraie • Detailse info puudumine 	<ul style="list-style-type: none"> • Looduslikule arengule jätmise 40 ha • Inventuur 40 ha • Siseriikliku kaitstava ala tüübi muutmine ja kaitse-eesmärgina loetlemine 	<ul style="list-style-type: none"> • Heas seisus elupaiku on säilinud 40 ha • Andmed on täpsustunud 40 ha 		0,44/0,53

¹ LKS – kaitsekategooria looduskaitseseaduse alusel;
KE (jah/ei) – on või ei ole kaitstava ala kaitse-eesmärk;
LoD – loodusdirektiivi lisa number;
LoA (jah/ei) – on või ei ole loodusala kaitse-eesmärk;
LiA (jah/ei) – on või ei ole linnuala kaitse-eesmärk;
LiD – linnudirektiivi lisa number.

² Elupaigatüübi esinduslikkus: A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne

³ Kaitse eesmärk seatakse aastaks 2050

⁴ Oodatav tulemus seatakse aastaks 2050 ja tulemuslikkust hinnatakse iga 10 aasta tagant

⁵ [2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal](#) Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu Eesti elupaigatüüpide / kõikide SDF-i kantud elupaigatüüpide pindalast.

⁶ Elupaigatüüpide andmed peavad olema täpsustunud aastaks 2030

Tabel 2. Täna silma loodusala (Võrtsjärve linnuala) kaitseväärtuste koondtabel (liigid)

Kaitseväärtus	Seisund	Kaitse eesmärk	Mõjutegurid	Meetmed	Oodatav tulemus	Märkused
Kalakotka <i>(Pandion haliaetus)</i> LKS – I; KE – jah; LiD – I; LiA – jah; LoA - ei	Pesa asustamata	Kalakotkale sobiv pesitsusala on säilinud vähemalt 50,5 ha-l	Pesapaik asub sihtkaitsevööndis ⁷	Looduslikule arengule jätmise 15,8 ha; tingimuste seadmine 34,7 ha.	Kalakotkale sobiv pesitsusala on säilinud vähemalt 50,5 ha-l	Jõeküla kalakotka püsielupaik, kalakotka on Võrtsjärve linnuala kaitse-eesmärk.

⁷ Kalakotka tegevuskava

<https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/looduskaitse/liigikaitse#linnud>

3. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED

Vajalike tegevuste tabelisse (tabel 3) on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 3. Vajalikud tegevused aastaks 2033

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud						
1	Kalakotka riiklik seire		Seire	KAUR	I	Vastavalt seirekavale
2	Elupaigatüübi 6450 andmete täpsustamine	12,6 ha	Inventuur	KeA	I	2030 ⁸
3	Elupaigatüübi 9050 andmete täpsustamine	40 ha	Inventuur	KeA	I	2030
Hooldus ja taastamine						
4	Lamminiidud (6450) hooldamine	37,7 ha	Koosluse hooldamine	RMK	I	Igal aastal
5	Lamminiidud (6450) hooldamine	7,3 ha	Koosluse hooldamine	KeA, MO	I	Igal aastal
Kavad, eeskirjad						
6	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja vajadusel uuendamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul

⁸ Elupaigatüüpide andmed peavad olema täpsustunud aastaks 2030

Jrk	Tegevuse nimetus	Maht	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
7	Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine		Tegevuskava	KeA	I	1 kord kümne aasta jooksul
8	Püsielupaiga kaitse-eesmärkide muutmine		Kaitsekorra muutmine	KeA	I	2024

3.1. Külastuskorraldus ja tähistamine

Püsielupaikadesse külastust ei suunata ja ala piire looduses ei tähistata.

3.2. Koosluste hooldus- ja taastamistööd

Tänassilma looduslal asuvad lamminiidud (6450) pindalaga 60,3 ha (EELIS, 2023). 2022. aastal hooldati 48,7 ha lamminiite karjatamise teel. Hooldust tuleb jätkata ja võimalusel taastada uusi alasid, kus on otstarbekas. Taastamise käigus tuleb eemaldada puud/põõsad ja vajadusel freesida kännud. Alasid võib hooldada nii karjatades kui niites. Taastamisel ja hooldamisel tuleb lähtuda luhtade hoolduskavast.⁹ Pärandniitude taastamine ja hooldamine on I prioriteedi tegevus, mida korraldab RMK ja eramaadel KeA koostöös maaomanikega.

⁹ Luhtade hoolduskava

<https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/looduskaitse/parandniitude-hooldamine>